

— Ő volt . . . — mondta szinte hangosan.

Neki vágott a tömegnek a lány után. — Nehezen haladt. Jobbra-balra ugrott kétségbeesetten a szembejövők előtt. Cikcakos, fekete vonal volt a tömeg között az útja. Kabátja szárnyai maradtak el mögötte. Pályaműve szánalmasan szegződött zsebéből hátra a levegőbe.

Engedett a tömeg sűrűsége. Utólérte a lányt; könnyű léptekkel haladt előtte.

Nagy Kázmér hozzá akart lépni, de hirtelen félelem fogta el. Egész teste ügyetlenül remegett. Haladt pár lépésre a lány mögött, mint fehér lepkét üző fekete fecske.

A főtérről egy hosszú utcába tért a lány. Itt már ritkább volt a tömeg.

Nagy Kázmér nem mert közeledni. Folyton küldte, biztatta magát s valami bizonytalan félelem visszatartotta.

A lány észrevette, hogy követik. Hátra nézett. Nagy Kázmér szeretett volna eltűnni. Akaratlanul is desütötte a szemét.

A lány elejtette a zsebkendőjét. Nagy Kázmér szerényedéyesen hajolt le érte, mint egy mentő gondolat után.

Mikor a zsebkendőt a földről felvette, a pályaműve kifordult a zsebéből és végig terült a járdán. A cím: „A történelem lelke“ lomboz nyult el a földön, mintha magasból zuhant volna alá.

Remegő örömmel szaladt a lány után. Félénk, reszkető hangon mondta:

— Elejtette a zsebkendőjét . . .

A lány megállott. Kedves csodálkozással nézett.

— Kázmér?! . . .

— Igen, én vagyok. Kázmér . . . Emlékszik még? . . .

— Hogyne — szólt a lány vidám nevetéssel. — A fehér rózsá.

Nagy Kázmér örömmel kapott utána.

— Nem felejtette el?! . . .

Elindultak. Nagy Kázmér várt a feleletre. A lány maga elé nézett.

— Szép gyerekdolog volt — mondta végre.

— Nem volt gyerekdolog . . . Én nem tudok szaladni az emlékémtől . . .

A lány hirtelen odakapta a fejét. A fiatalember hangjának a remegése egészen átfutott rajta.

— Mit mondott?! . . .

— Ugy érzem, hogy magát kerestem mindig . . . Most is érzem a kezemben a maga puha kis kezét . . .

Mintha most is a kezemben volna frissen a fehér rózsá, ami a maga hajában volt . . .

A lány hallgatva haladt és csillogó szemekkel figyelte Nagy Kázmért.

— És ezalatt az öt év alatt? . . . — kérdezte.

— Maga ült a lelkemben mindig. Egyéb csak rákódott, hogy eltakarja . . . Mint jégpáncél a folyót . . .

Most minden alól maga dugta ki a fejét, mint tavaszi virágok . . . Oh, most olyan könnyű vagyok és olyan boldog, hogy itt vagyok maga mellett . . . A karja surolja az én karom . . . És én nem is akarok egyebet . . . Csak ezt; maga mellett lenni . . . Hallani a hangját . . . Félénken ellopni egy-egy tekintetét . . . Figyelni lépte koppanását, mint egy nagy szív dobogását . . .

Egy kapunál megállottak.

— Jöjjön be — szólt a lány.

Bementek.

A lány ledobta a kalapját és leült. Nagy Kázmér a lány elé hullott, átkarolta annak térdét s fejét odahajította az ölébe.

A lány komolyan nézett az ölében nyugvó fejre és simogatta a fekete fürtöket.

Fejét a lány ölében tartva Nagy Kázmér nedves tekintete sokáig pihent mozdulatlanul a szoba falán. Aztán

lecsukódtak a szemei és boldog álomba merült. Alvó arcán olykor-olykor titokzatosan végig derengett a mosoly . . .

* * *

A fiatalember megállott az elbeszélésben.

A három nő feszült figyelemmel várt, majd türelmetlenül kezdett:

— Hát a pályamű?! . . .

— A történelem lelke . . .

— Nem ment utána, mikor észrevette?! . . .

A fiatalember pillanatig kifürkészhetetlen tekintettel nézett rájuk:

— Nem vette észre . . .

Kovács László.

Ady

„Uj versek“ kötetének egy kevésbé közismert és egyrészt épen azért választott verse:

FÉLIG CSÓKOLT CSÓK.

Egy félig csókolt csóknak a tüze

Lángol elénk.

Hideg az este. Néha szaladunk.

Sírva szaladunk

S oda nem érünk.

Hányszor megállunk. Összeborulunk.

Égünk és fázunk.

Ellősz magadtól: ajkam csupa vér.

Ajkad csupa vér.

Ma sem lesz nászunk.

Bevégzett csókkal lenniünk szívesen

Megbékült holtak.

De kell az a csók, de hi az a tűz

S mondjuk szomorún:

Holnap. Majd holnap.

Ez az írás pedig, mely ez Ady-vers nyomában fog születni, sem Ady, sem a magam védelmére, se magyarázatára való nem lesz. Adynak erre, sem arra szüksége nincs, én pedig még élek.

Történik azonban azért az írás, mert egy író nemcsak ír, hanem olvas is, mert egy író akkor is ír, mikor olvas.

„Félig csókolt csókot“ egyrészt azért választottam, mert kevesen ismerik, még kevesebben értik, másrészt pedig azért, mert én ezt a verset nemcsak értem, de ismerem is. Ismerem az élményt, mely benne el van mondva, ismerem az élmény pszichológiáját és pszichikáját, ismerem magamban azt az embert, aki ezt az élményt átélte, azt az Adyt, aki ezt a verset megírta.

Én csak erről a versről akarok beszélni.

Valaha, rég, ezelőtt 6—7 évvel — nem emlékszem, de valószínű, hogy olvastam már ezt a verset. Akkor volt ez, mikor fiatal középiskolai tanárok mertek még csak Adyért harcolni s még csak én kaptam érettségi tételnek a legujabb magyar lírát. Akkor volt ez, mikor én már Isten tudja hányadszor voltam szerelmes, de nem csókoltam még soha.

A szerelem nagyon korán jött s nagyon későre jött a csók. Vallom, hiszem, tudom, hogy mennél inkább egyszerre érkezik a kettő, annál kevésbé lesz író az ember.

Belőlem nem az olvasó lett.

Azután, múltak az évek. Adyt elvitte az élek so-

rából az ő külön háboruja, előlem a nagyháboru és e magam háboruja. Elfelejtettem. Az alatt a 6—7 év alatt kezemben se volt. Aztán megjelent „Az Évek“ verseskönyvem és megjelentek az izék — kritikák. Hogy Adyt utánzok, hogy meddő epigon, nyugati köd vagyok stb. Addig-addig írták, amíg nagy nehezen kihozták a béketűrésemből. Ejnye-ejnye, — mondám — háthogyha igazuk van, nem lehessen tudni. Megszereztem a 9 Ady-könyvet és hat hét alatt elolvastam mind az ezer versét Adynak.

Azóta tényleg Adyt „utánzok“. De egyuttal a nagyapámat is (aki pedig konstruktív, földből való, táblabíró ember volt), amennyiben én is levegőt lélegzem.

És az ezer vers között ott volt ez az egy is, amelyet ma már talán századszor olvastam, amelynek belső igazsága minden olvasáskor nőtt, tehát tényleg igazság, s amelyet nem tudok titkolni tovább, kimondom, s aki megérti, benne magára lásson.

„Félig csókolt csók“.

Féltuti cél, féltuti siker, féltuti gyönyör, a csóknak is csak fele útja: a csók. Nincs céltalanabb cél, elérhetetlenebb cél, mint a csók. Minden csók magának „Csók kisasszony“-nak a hiába csókolása, meddő lesbosi szerelem.

Fiusodó korunknak ez a szere' me, ez férfisikere, ez vágyunk abszolútuma: az abszolút csók. Mikor még nem öljük meg vágyunkkal azt, akit a csókban szeretünk, mikor még csak az ajkunkkal, egy lélegzésre, mindenünk betelve csókolunk. Vissza tudsz-e emlékezni én csókinőtt férfi testvérem erre, ez első csókra?

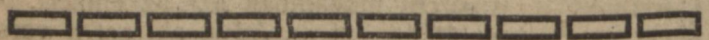
Azután vissza tudsz-e emlékezni rá, mikor már fel tudtuk nyitni a szemünket, a fülünket s minden érzékünket a csók közben, mikor mennél szomjasabban ittuk-ittuk a csókot, annál szomjasabbak, nyugtalanabbak, kinlódóbbak és kinezőbbak lettünk.

— „Egy félig csókolt csóknak a tüze lángolt elébünk.“

S oda nem értünk. Megtudtuk, hogy nem a hajunk és nem a fogunk hull el legelőbb életünkben, hanem amit mégis legutoljára engedünk el, a csókunk. Megtudtuk, hogy a vágyak nem tudnak lenni „megbékélt holtak“, hogy hiába az „áhitott csömör“, mert „kell ez a csók“ és „hí az a tűz“.

„Holnap. Majd holnap.“ — Az ezer vers között volt ez az egy is. És nekem, akinek mikor most először olvastam újra ezt a verset, épen élményem volt ez a csók, soha igazabban, élőbben, szebben, szomorubban nem törhetne ki ajkamról a jaj, mint ez az Ady-vers: „Holnap. Majd holnap.“

Csanády.

FELHÍVÁS. A f. hó 6. án tartott megbeszélés alapján az ág. h. ev. egyetemi hallgatók az „Evang. Egyet. és Főisk. Hallg. Szövetsége Szeged“ alakuló gyűlését f. hó 14.-én, azaz vasárnap d. e. 11 órakor tartják az év. templomban, amelyen a bpesti „Evang. Egyet. és Főisk. Hallg. Szövetsége“-nek ügyvezető-alelnöke mint kiküldött, továbbá a helyi „Ev. Szövetség“ választmánya s az év. egyházközség is részt vesznek. Ezuton is felszólítjuk az egyetem ág. h. ev. hallgatóit és hallgatónőit, hogy már az istentiszteleten is (kezdeté 10-kor) teljes számban (számunk 51.) okvetlenül saját jól felfogott érdekükben pontosan megjelenjenek.

Az öreg Szeged.

Mulatóhelyek és egyebek.

Írta: Cserzy Mihály. (Folytatás.)

(17) Érdekes fölemlíteni, hogy ebben az időben Szeged a „sáros“ városok közé tartozott. Mint minden puhatalajú alföldi város és község. A Pacsirta-kerten túl alig pár száz lépésnyire volt csak kövezet, pedig ez az utca — amit akkor *Budai-országutnak* neveztek — egyik főutcája volt a városnak. A „rókusi nagyutca“, amint a nép nevezte a Budai-országutat, második kövezett utca volt; az első a mostani Maros-utca. Ezt is azért kövezték ki előbb, mert ott volt a *sóház* és a kincstár követelte, hogy járható ut legyen oda a piactértől. Harmadiknak a Szentháromság-utcát köveztette ki a város, mert ezen az uton közlekedtek a régi vasuti állomáshoz, amit ma *Rendező-pályaudvarnak* ismerünk. El lehet képzelni, hogy milyen fáradtsággal jutottak ki és be az utasok a mult század ötvenes éveinek közepéig a vasutra és onnan a városba, ha tudjuk azt, hogy a hosszú Szentháromság-utcan túl még vagy félórát kellett gyalogolniok és cammogniok a feneketlen sárban. Közlekedési eszközről még ékkor szó sem volt. Az első „fiakker“ 1854-ben készült el az öreg *Molnár* Antal nyerges műhelyében. „Omni-busz“ pedig csak 1857-ben indult valamelyik szállodából a pályaházig.

A városban mindenütt nyílt árkok voltak az akkoriban „divatos“ *hidegtelek* alapos terjesztésére. A nagypiacon és a buzapiacon (a mostani Dugonics-tér helyén) hináros mély árkok keresztelték egymást. Innen magyarázható a gyakori kolera- és pestisjárvány. A mai „korzón“ két oldalt négy-négy szál pallódeszkából állt a gyalogjárda 1859-ig, amikor *Gamperl* polgármester téglával kirakatta és gesztenyefákat ültetett a járda mellé. A mostani platánfák *Kállay* Albert kegyelmes ur jóvoltából és finom izléséből kerültek a korzóra. A Kárász-utca rözsekötegekkel volt még ekkor „kiflaszterozva“, míg a *lacikonyha* (ez a mostani „városi bérház“ helyén volt) és a jelenlegi *Tóth* Péter-féle fűszerüzlet közötti utvonalon eső után akkora pocsolya támadt, hogy az üzletajtók elé tölgyfa-palincsokat kellett rakni, nehogy a sár befolyjon. A Feketesas-utcában még az 1879-iki árvíz előtt is fűzfavesszőből volt a „kövezet“. Csak így bírtak a kocsik, továbbá *Tóth Csurzó* Mihály, *Nové* Miska, *Gavallér* Ferkó és más híres nagyfuvarosok hosszú „húhajozással“ keresztül haladni.

A *Budai-országut* elnevezést Kossuth Lajos 90-ik születésnapja alkalmából változtatta át *Kossuth Lajos-sugárutra* a hatóság. Ott, ahol most a légszeszgyár van, volt az ugynevezett *kapu*, ahol a kívülről jövő fuvarosoknak a vámot kellett lefizetniök. Azon túl következtek az *epreskertek*, honnan zsákszámba szedték az eperialeveleket selyembogár tenyésztés céljaira az emberek. A kerteknél esős időben agyig lementek a kocsik és „hévér“-rel kellett őket kiemelni. (Ezért minden kocsin ott volt a srófrájáró „hévér“.

Rókus városrésznek a Hétpacsirtán kívül még egy másik nevezetessége is volt. Az ugynevezett *sík-sóstüdő*. Körülbelül azon a tájon, ahol most a *Lechner*-tér van. (Ez is parkirozott hely volt és a háboru kegyetlensége fosztotta meg díszétől.) A fürdőben nyolc-tíz kabin volt, kényelmes fakáddal fölszerelve, az erős sziksós tartalmu vizet ugy melegítették a vendégek részére. *Kiss Márton* volt a gazdája, míg el nem pusztította az árvíz. Az öreg később korcsmáros lett a Kossuth Lajos-sugáruton.